

PAŃSTWOWA WYŻSZA SZKOŁA ZAWODOWA W KONINIE
ДЕРЖАВНА ВИЩА ПРОФЕСІЙНА ШКОЛА В КОНІНІ
UNIWERSYTET NARODOWY W UŻHORODZIE
УЖГОРОДСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
NARODOWY UNIWERSYTET TRANSPORTU
НАЦІОНАЛЬНИЙ ТРАНСПОРТНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
CHERSONSKI WYDZIAŁ ODESIEGO UNIWERSYTETU SPRAW WEWNĘTRZNYCH
ХЕРСОНСЬКИЙ ФАКУЛЬТЕТ ОДЕСЬКОГО ДЕРЖАВНОГО УНІВЕРСИТЕТУ ВНУТРІШНІХ
СПРАВ

**ROZWÓJ NOWOCZESNEJ EDUKACJI I NAUKI –
STAN, PROBLEMY, PERSPEKTYWY.**

***TOM III:
KONSTATAcje I DIALOGI W PRZESTRZENIACH NAUKI I EDUKACJI***

**Pod redakcją naukową:
Jan Grzesiak, Ivan Zymomrya, Vasyl Ilnytskyj**

**РОЗВИТОК СУЧАСНОЇ ОСВІТИ І НАУКИ:
РЕЗУЛЬТАТИ, ПРОБЛЕМИ, ПЕРСПЕКТИВИ.**

TOM III: KONSTATAЦІЇ ТА ДІАЛОГИ В ПРОСТОРІ НАУКИ ТА ОСВІТИ

**За науковою редакцією:
Ян Гжесяк, Іван Зимомря, Василь Ільницький**

Konin – Użhorod – Kijów – Chersoń
2020

Конін – Ужгород – Київ – Херсон
2020

УДК 371.1:001(08)
ББК 74.04я43
Р 64

Розвиток сучасної освіти і науки: результати, проблеми, перспективи. Том III: Констатації та діалоги в просторі науки та освіти [колективна монографія] / [Наукова редакція: Я. Гжесяк, І. Зимомя, В. Ільницький]. Конін – Ужгород – Київ – Херсон: Посвіт, 2020. 380 с.

Rozwój nowoczesnej edukacji i nauki – stan, problemy, perspektywy. Tom III: Konstatacje i dialogi w przestrzeniach nauki i edukacji [monografia zbiorowa] / [Redakcja naukowa: J. Grzesiak, I. Zymomyra, W. Ilnytskyj]. Konin – Użhorod – Kijów – Chersoń: Poswit, 2020. 380 s.

ISBN 978-617-7835-32-4

УДК 371.1:001(08)
ББК 74.04я43

Kolegium redakcyjne:

dr hab., prof. **J.Grzesiak**; dr hab., prof. **I.Zymomyra**; dr hab., prof. **M.Zymomyra**; dr hab., prof. **W.Ilnytskyj**; dr hab., prof. **O.Dobrowolska**; dr hab., prof. **O.Newmerżycka**; dr **S.Włoch**; dr **W.Wróblewska**; dr **I.Plieth-Kalinowska**; dr **R. Żowtani**, dr **O.Zymomyra**; dr **M.Pahuta**.

Редакційна колегія:

д-р габ, проф. **Я.Гжесяк**; доктор філол. наук, проф. **І.Зимомя**; доктор філол. наук, проф. **М.Зимомя**; доктор іст. наук, проф. **В.Ільницький**; доктор філол. наук, проф. **О.Добровольська**; доктор пед. наук, проф. **О.Невмержицька**; д-р **С. Влох**; д-р **В.Врублевська**; д-р **І.Пліт-Каліновська**; кандидат філол. наук, доц. **Р. Жовтані**, кандидат філол. наук, доц. **О.Зимомя**; кандидат пед. наук, доц. **М.Пагута**.

Recenzenci:

dr hab., prof. Zenon Jasiński

dr hab., prof. Ihor Dobriański

Рецензенти:

д-р габ., проф. Зенон Ясіньскі

д-р педагогічних наук, проф. Ігор Добрянський

ISBN 978-617-7835-32-4

© Я. Гжесяк, І. Зимомя, В. Ільницький, 2020
© Посвіт, 2020

ЗМІСТ

Александрович Т., Малинка М. Розвиток дидактики: минуле і сьогодення як діалог поколінь.....	5
Беценко Т. Краєзнавчі студії в сучасному освітньому процесі: теоретичні поняття та деякі методичні зауваги.....	12
Варнавська І. Формування комунікативної компетентності майбутніх фахівців майбутніх фахівців спеціальності «Професійна освіта (Економіка)».....	19
Włoch S. Rozwój dziecka w klimacie dialogiczności i wartości.....	30
Wróblewska W. Ewaluacja osiągnięć studentów wobec dialogiczności oraz paradygmatów dydaktyki akademickiej.....	39
Габчак Н., Мальяр Е., Дубіс Л. Географія зовнішньоекономічних зв'язків Закарпатської області в межах транскордонних територій з країнами ЄС.....	46
Галів М., Ільницький В. Тоталітарне суспільство і проблематика формування характеру особистості в радянській педагогічній думці (20–60-ті рр. XX ст.).....	56
Honsalies-Munis S. Thematic issues of body, language and silence in the poetry by Anne Sexton, Sylvia Plath, Adrienne Rich in the light of gender theory.....	67
Гричаник Н. Експериментальні лабораторні роботи з методики навчання студентів-філологів шкільного аналізу епічних творів.....	80
Гришко С., Іванова В., Тамбовцев Г. Антропогенні ландшафти Мелітопольського району Запорізької області.....	90
Grzesiak J. Dialogiczność jako element kompetencji nauczyciela oraz nauczyciela nauczycieli.....	99
Дуткевич Т. Рефлексивно-історичний підхід до психологічної структури громадянськості особистості.....	109
Зимомря М., Якубовська М., Зимомря І. Культурологічна компетентність – основа духовно-морального розвитку і саморозвитку особисті: дискурс культурології.....	117
Зимомря М., Якубовська М., Зимомря О. Засади культурологічної компетентності в інноваційній системі виховання.....	125
Іваненко В., Окса М. Організаційно методичні та методологічні основи формування здорового способу життя студентів у процесі занять фізичною культурою.....	130
Іваненко С. Функціональність концепції вивчення іноземних мов у закладах вищої освіти.....	142
Калінін В., Калініна Л. Реалізація метапредметного підходу у навчанні іноземних мов учнів старшої школи.....	150
Козій О. Творчість І. Чендея в контексті часу: творча позиція, літературно-критична рецепція. Концепт дому у творчості письменника.....	159
Королева Т. Построение критериальной модели интонации модальности.....	169
Король Л. Біографія і творчість майстра літературного перекладу Івана Бабича: французький і український періоди.....	178

Краснобокий Ю., Ткаченко І. Інтеграція наукового знання і формування сучасної синергетико-інформаційної наукової картини світу.....	188
Лісова Н. Державно-громадське управління розвитком загальної середньої освіти: понятійно-категоріальне поле проблематики в сучасних дослідженнях.....	198
Лотфі Гаруді Г. Білінгвальна освіта як чинник полікультурного виховання в українському суспільстві.....	206
Лукашенко Т., Габ А., Малишев В. Сучасний стан проблеми формування екологічної компетентності в педагогічній теорії та практиці викладання.....	218
Лукашенко Т., Шахнін Д., Малишев В. Екологічна компетентність: формування поняття, аналіз методичної літератури та наукових досліджень.....	227
Малишев В., Габ А., Веденєєва О. Нанотехнології для всіх: основи ефективної освітньої діяльності в галузі нанотехнологій у середніх та вищих навчальних закладах.....	239
Міронова Т. «Мистецтво вуличної хвилі»: історичний аспект розвитку в Україні.....	251
Ніколайчук А. Дослідження сурядного й підрядного зв'язків у функціональному аспекті.....	258
Парфанович І. Варіативний характер механізмів формування та видових проявів девіантної поведінки.....	265
Plieth-Kalinowska I. Nauczyciel edukacji wczesnoszkolnej w relacji z uczniem i jego rodzicami.....	274
Полевой А., Божко Л., Барсукова Е. Влияние изменений климата на продуктивность луговой и степной растительности.....	284
Пухно С. Соціально-психологічний клімат академічної групи як чинник успішності адаптації першокурсників закладу вищої освіти.....	299
Ruda M., Kuz O. Psychophysiological support for personality professional self-realization in the conditions of formation of specialists for sustainable development.....	307
Самарська Л., Сас Н. Характеристика засобів формування успішної поведінки у студентів, які навчаються за кордоном.....	316
Сом-Сердюкова О. Культурний ландшафт як дизайн середовища: норвезький досвід.....	326
Чижевський Б. Вимоги законів щодо розвитку сфери науки та освіти.....	337
Chubina T., Fedorenko Y. The role of humanitarian preparation in technological institution of higher education.....	358
Яненко Л. Лінгвістичні проблеми когнітивного дисонансу.....	367
Відомості про авторів	376

РЕАЛІЗАЦІЯ МЕТАПРЕДМЕТНОГО ПІДХОДУ У НАВЧАННІ ІНОЗЕМНИХ МОВ УЧНІВ СТАРШОЇ ШКОЛИ

Globalization of the world education dictates the necessity of considerable changes in this process. The 21-st century puts forward important tasks for Ukrainian schools – to mould a new type of a person who hasn't only sufficient universal knowledge in many spheres of life, but who can make independent decisions as to how to use this knowledge in different situations and to predict possible consequences.

The authors of the article claim, that metadisciplinary approach may solve the problem of fragmented teaching and loss of integrity of significant concepts.

It is stressed, that due to this approach existing methods and techniques of teaching will be modernized.

The article presents the ideas of well-known foreign and Ukrainian scientists on metadisciplinary approach, the description of its advantages in teaching foreign languages.

It is established, that the basis of metadisciplinary approach is metadisciplinary competence, which the authors regard as fundamental educational skills, universal educational operations which will teach learners to work on their own, to find necessary information and thus to enrich knowledge by the way of integration.

The article contains a detailed description of universal metadisciplinary educational operations and their role in foreign language teaching.

It is noted, that the formation of metadisciplinary competence is especially important for senior school learners for a number of reasons: age peculiarities, good language knowledge, sufficient experience in communication, well-formed medialiteracy and well-developed motivation for mastering a foreign language.

The authors believe that reading is a perfect means for implementing metadisciplinary approach in teaching foreign languages.

The article features a lot of examples of metadisciplinary competence formation on the basis of reading materials.

It is substantiated, that universal metadisciplinary educational operations, formed in the foreign language lessons, are successfully used by senior learners in studying other school subjects.

Глобалізація світової освіти у XXI столітті спричинила зміну освітньої парадигми і призвела до суттєвих змін в організації освітнього процесу. Сьогодні не можливо мислити категоріями минулого століття і навчати за допомогою застарілих методів. Перед суспільством та школою постає завдання – формування нової особистості, здатної жити, творити і досягати успіхів у третьому тисячолітті. Крім того, в потоці великої кількості інформації така особистість повинна не тільки володіти системою універсальних знань у багатьох сферах повсякденного життя одночасно, але й самостійно приймати рішення в нестандартних ситуаціях.

Знаходячись у новому інформаційному просторі, ми постійно відчуваємо дію інформаційних потоків, які вимагають розуміння й обробки. Практика засвідчує, що складний і багатоманітний світ XXI століття не завжди сприймається й усвідомлюється учнями на основі лише наявних знань. Ще в XIX столітті великий педагог і мислитель К. Д. Ушинський порівнював голову, наповнену фрагментами незв'язних знань, з кранницею, в якій на всіх полицях присутні надписи, а полиці пусті. З огляду на зазначене, одним з основних завдань учителя є не лише занурити учнів в деяку систему знань, але й передусім навчити їх самостійно здобувати необхідну інформацію з різних джерел та визначати як вони користуватимуться здобутою інформацією в певній сфері діяльності. У зв'язку з цим добре відоме гасло «навчайся навчатися» набуває сучасного сенсу.

Сьогодні Україна як ніколи потребує освічених мобільних особистостей, які відчувують відповідальність за долю країни, готові самостійно приймати рішення і прогнозувати можливі наслідки, здатні співпрацювати один з одним та з іноземними колегами.

Реальність XXI століття переконує в тому, що вона орієнтована на підготовку спеціалістів конкретних областей знань, що призводить до роздробленості навчальних дисциплін, втрати цілісного сприйняття важливих понять.

Рішенню проблеми роз'єднаності, розколотості, відірваності один від одного різних навчальних предметів, на наш погляд, покликаний метапредметний підхід, в основі якого полягає модернізація технологій та прийомів роботи, переосмислення пріоритетних напрямків в роботі школи, вчителя та учнів.

Ідеї метапредметного навчання знайшли відображення у працях вітчизняних та зарубіжних вчених: О. Г. Асмолова, Ю. В. Громико, С. В. Галяна, І. А. Зимньої, В. В. Тюко, С. Ю. Ніколаєвої, Ю. М. Семенової, А. В. Хуторського, С. Connolly, J. Harmer, D. Marsh, Ch. Nuttall та інших.

У своїх роботах вчені не лише визначають основні поняття метапредметного навчання, а й описують технології, методи та прийоми реалізації метапредметного підходу в освітній практиці.

Ю. В. Громико відзначає, що метапредметний підхід базується на мисленнєво-діяльнісній педагогіці та забезпечує перехід від існуючих практик роздрібнення знань на предмети до цілісного образного сприйняття світу, від вузькопредметної діяльності до метадіяльності [3].

С. В. Галян під метапредметним підходом розуміє організацію діяльності учнів з метою передачі їм способів роботи зі знанням, що передбачає не запам'ятовування, а усвідомлення важливості понять навчального предмета, повторного отримання знань на основі різного навчального матеріалу [2; 8].

Однак усі вчені, які досліджують дану проблему, поділяють думку про те, що метапредметна освіта не стосується конкретного навчального предмету, а навпаки, забезпечує процес навчання в межах будь-якого предмета. Ними описані та експериментально підтверджені переваги метапредметного підходу, який:

- сприяє системності та цілісності загальнокультурного, особистісного і когнітивного саморозвитку учнів;

- забезпечує багатоманітність засобів і технологій навчання, а також дотримання освітніх цілей і завдань; інтегративність та доповнюваність освіти [10];
- змінює предметний зміст освіти, в якому набуті знання призначені для осмисленого використання в певному виді практичної діяльності, а не лише як інформація для запам'ятовування;
- дає можливість учителю працювати творчо, на перспективу;
- сприяє розвитку гнучкості й адаптивності вчителя та учнів до світу, який швидко змінюється [9].

Аналіз методичної літератури свідчить, що в основі метапредметного підходу полягає метапредметність, яку вчені визначають як «допредметність», «мисленнєво-діяльнісна дидактика» [3], «фундаментальні освітні вміння» та «універсальні освітні дії» [12].

Ми розділяємо думку А. В. Хуторського, що саме універсальні навчальні дії забезпечують вміння учнів вчитися по-новому, розвивають здатність до самостійної роботи, саморозвитку та самовдосконалення, сприяють усвідомленню того, що в новому столітті необхідними стають не лише самі знання, а й знання про те, де і яким чином їх застосувати, як отримати, інтегрувати або створювати. Слідом за вченими, ми розглядаємо універсальні навчальні дії як сукупність способів дій учнів, пов'язану з їхніми навичками навчальної роботи, які забезпечують самостійне засвоєння нових знань та вмінь, організації цього процесу [8, 8]. Оволодіння учнями основними універсальними навчальними діями дає можливість вести мову про наявність у них **метапредметної компетентності**.

Описані в науковій літературі метапредметні навчальні дії розподіляють на три групи:

- **регулятивні**, спрямовані на формування вміння планувати й скеровувати власну діяльність, а саме: самостійно аналізувати задачу та умови, в яких вона висувається; порівнювати зміст поставленої задачі з власними знаннями; оцінювати власні дії і у випадку необхідності їх коригувати тощо;
- **комунікативні**, які забезпечують: ефективне спілкування учнів у групі; вміння спільно діяти в команді; здатність встановлювати ефективні взаємовідносини з усіма учасниками комунікативного спілкування; відчуття відповідальності за колективний результат спільної діяльності тощо;
- **пізнавальні**, пов'язані з уміннями учнів самостійно працювати з інформацією: аналізувати інформацію, отриману з різних джерел; порівнювати здобуту інформацію і класифікувати її в залежності від встановленої мети; логічно пов'язувати однорідну інформацію; узагальнювати наявну інформацію та обирати ту, яка необхідна для вирішення поставленої задачі тощо.

Оволодіння зазначеними вище метапредметними діями, на наш погляд, не лише навчить учнів діяти самостійно, використовуючи знання як засіб навчання діям, але й надасть їм можливість досягати особистісних результатів.

Формування метапредметної компетентності особливо важливе для учнів старшої школи з низки причин:

- на відміну від учнів молодшого та середнього етапів, старшокласники володіють ширшим досвідом, що виявляється в їх бажанні охоче коментувати питання, пов'язані з життям підлітків, висловлювати власну точку зору, порівнювати її з думками інших учнів;

- їхній мовленнєвий досвід перевершує аналогічний досвід учнів 5-9 класів, оскільки вони володіють основними базовими вміннями продуктивного та інтерактивного говоріння і не відчують складностей в участі у парному і груповому спілкуванні;

- достатній мовний і мовленнєвий інвентар старшокласників дає їм можливість уникнути складностей в коментуванні, оцінюванні й аналізі побаченої або почутої інформації іноземною мовою;

- до кінця 9-го класу старшокласники засвоїли достатній обсяг знань з дисциплін гуманітарного та природничого циклів і на уроках з іноземної мови вони часто використовують знання з інших предметів для аргументації власної точки зору, ілюстрування своїх думок як елементів доказів проблем, що обговорюються;

- наявність певного рівня інформаційно-цифрової компетентності, медіаграмотності дає учням старшої школи можливість самостійно працювати з інтернет-джерелами, електронними словниками та іншими видами довідкової літератури;

- знаходячись на порозі вибору майбутньої професії, учні даної вікової групи більш вмотивовані до вивчення іноземної мови, усвідомлюють її значущість в умовах полікультурного інформаційного суспільства й свідомо ставляться до її вивчення.

За влучним висловлюванням І. А. Зимньої, «особливістю англійської мови, як навчального предмета є те, що вона ніби безпредметна» [5]. В межах теми, яку ми розглядаємо, можемо стверджувати, що англійська мова від самого початку метапредметна, оскільки забезпечує гарне підґрунтя для розвитку метапредметного мислення. За допомогою предмета «іноземна мова» учні розвивають навички та вміння навчальної та мисленнєвої діяльності, які поступово формуються в процесі вивчення інших шкільних предметів.

Ми вважаємо, що читання іноземною мовою є важливим засобом трансляції та відтворення культурних цінностей представників різних країн, збагачуючи і розширюючи культурологічний та лінгвістичний кругозір учнів. Лінгвосоціокультурний компонент читання стимулює до пізнання іншомовної та рідної культур, саморозвитку й самовдосконалення.

Наші спостереження свідчать про те, що метапредметний підхід при викладанні іноземної мови на основі читання також сприяє не лише розвитку інтелектуальних здібностей старшокласників, а й духовно-ціннісного світу, який, у свою чергу, формується внаслідок управління власною пізнавальною діяльністю, аналізом й оцінкою наявних знань, умінь і навичок.

При навчанні ознайомлювальному комунікативному читанню в учнів старшої школи формуються вміння усіх видів антиципації, що було б неможливим без опори на фонові знання учня, власний досвід та знання, отримані з інших предметів. Активізація мовного, мовленнєвого та міжкультурного досвіду учнів перед початком роботи з текстом для читання вимагає від них метапредметних, комунікативних та пізнавальних

навчальних дій, які в майбутньому переносяться на роботу з текстовим матеріалом будь-якого шкільного предмета.

Проілюструємо зазначене на прикладі розповіді Anna Lou Martin «Christmas at a Country Church», яка входить до збірки текстів для кроскультурного читання для учнів старших класів «Life is Never a Bowl of Cherries», рекомендована МОН України для використання в закладах освіти.

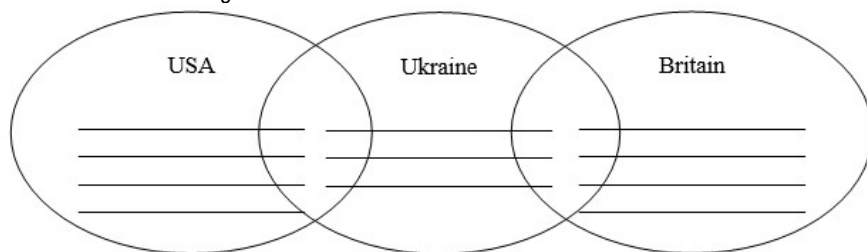
1. Завдання на формування вмій крос-культурної антиципації

Christmas is one of the bank holidays in many countries. Pair up with your friend, discuss Christmas traditions of different countries and compare them with those of Ukraine. Use the culture comparison profile.

Comparison Items	Great Britain	USA	Ukraine	Italy	Poland
Time of Christmas Celebration					
Decoration Traditions					
Christmas Food					
Christmas Celebration Traditions					

Якщо знання учнів обмежені лише знаннями традицій англословних країн, тоді доцільніше запропонувати заповнити іншу схему, наприклад:

Fill in the Venn Diagram

Проте в будь-якому випадку учні навчатимуться систематизувати і класифікувати наявні знання, знаходити спільне та відмінне в різних культурах, проводити аналогії і, врешті решт, дійдуть до висновку про різноманітність національних традицій святкування Різдва в різних країнах. Схематизація наявних знань допоможе їм дотриматися логіки продукованих висловлювань.

2. Завдання на формування вмій мовної та мовленнєвої антиципації

On Christmas Eve people send and get a lot of postcards or e-mails to their friends and relatives. Group up with your friends and write a list of words and word combinations with which people greet each other on this occasion. Compare your lists with other students.

Для виконання даного завдання учням необхідно буде систематизувати наявні в їхньому словниковому запасі мовленнєві моделі, розмовні формули, граматичні конструкції та обрати лише ті з них, які сприятимуть виконанню поставленої задачі.

В обох завданнях учні навчаються реалізовувати комунікативні навчальні дії, оскільки цього вимагає робота в парах, в малих групах, в командах, а саме: розуміти та поважати думки інших, відповідально ставитися до рішень, які приймаються спільно, робити особистий внесок в групове виконання завдань.

3. Завдання на формування вмінь антиципації змісту

Many children think that Christmas and the New Year are the most memorable holidays. Do you have this opinion? Say what episode connected with these holidays you still remember. Why is it unforgettable?

Виконання даного завдання вимагатиме від учнів вміння не лише висловлювати, але й доводити власну думку, якщо вона відрізняється від думок інших учасників спілкування, аргументувати її, ілюструючи прикладами з власного досвіду або фонових знань.

Окрім вмінь антиципації, до знайомства з текстом в учнів формуються вміння прогнозування його змісту. З нашого досвіду викладання іноземної мови, нами накопичена велика кількість методів та прийомів для успішного формування даного вміння:

- за заголовком тексту (Read the title of the story and guess what it might be about);
- за музичним фрагментом (Listen to the pieces of music and say in what country the events will take place);
- за першим або останнім абзацом тексту (Read the opening/the last paragraph and try to predict the continuation of the story or to restore the story);
- за ключовими словами та виразами (Read the words and word combinations below and say what the content of the story will be);
- за малюнком (або серією малюнків) (Look at the pictures. Can you predict the content of the story in question?)
- за запропонованими пошуковими завданнями (You are going to read about Christmas celebration at a country church. What information, do you think, you can get from the text about:
 - a) Christmas traditions at a country church;
 - b) the program of the celebration;
 - c) the most exciting part of the celebration);
- за попередньо заданими питаннями (Put 3 questions to which you would like to get answers from the text);
- за незавершеними твердженнями з тексту (Read the statements from the text and try to predict their possible endings:
 - Christmas for me is the time...
 - Small country churches...
 - The highlight of the celebration...) тощо.

Оскільки основною метою навчання іноземній мові в старшій школі є формування комунікативної компетентності учнів, всі уроки є комунікативно спрямованими, на яких

учні навчаються співпрацювати один з одним в різних режимах інтерактивного навчання. У цьому розумінні потенціал предмету «іноземна мова» має велике значення, оскільки сприяє реалізації метапредметних результатів:

- планувати власну мовленнєву і немовленнєву комунікативну поведінку в залежності від встановленої проблеми або задачі (Look at the photo/picture, identify yourselves with its characters and role play a conversation which may take place between them);
- критично оцінювати та сприймати інформацію, співвідносячи її з власними знаннями й досвідом (You are given a chance to make a tour of Ukrainian ancient castles. Think and decide on the places you'd like to visit. Share your ideas with your friends);
- розвивати дослідницькі дії в процесі роботи з інформацією (Being a school leaver, study all possibilities and alternatives of the profession you've chosen. Work with available sources and present your findings to the class);
- прослідкувати логіку виконання мовленнєвого завдання, яке спрямовує на кінцевий результат (In pairs think and decide on your steps to a successful English learner. Use «Fish Bone» technique).

Independent work

- креативно вирішувати поставлену задачу спільно з іншими учасниками спілкування (You have a chance to participate in the competition for the best project of the «Youth Club». In your groups design the project of a possible youth club and present it to the members of the jury).
- самостійно контролювати й оцінювати себе в процесі комунікативного спілкування усім класом (Comment on the quote of Robert Lewis Stevenson «No man is useless while he has a friend». What are your first important priorities in friendship?)

Наведені вище завдання показують учням виходи за межі свого навчального предмета до інших предметних областей знань, свідчать про те, що метапредметні результати перетворюються на результати, в яких учні братимуть спільну участь у засвоєнні навчальних предметів, узагальнюючи, поглиблюючи та розширюючи їх розуміння. Оволодівши універсальними навчальними діями на уроках іноземної мови, учні зможуть успішно використовувати їх не лише під час вивчення інших предметів, але й в реальних життєвих ситуаціях. Крім того, технології, що сприяють формуванню метарезультатів, залучають кожного учня до різних типів діяльності, створюючи умови для його особистісного зростання.

Саме така задача поставлена Новою українською школою – виявлення та розвиток здібностей кожного учня, оволодіння ним не лише предметними, але й метапредметними особистісними результатами, що сприяє формуванню нової особистості, відмінною рисою якої в умовах сучасного суспільства постає здатність вирішувати складні питання міжкультурної взаємодії в епоху глобалізації. Особистість нового типу може

досягти достойної якості життя, володіючи певним рівнем інтелектуальної ініціативи, включаючи й універсальні навчальні дії.

Більше того, метапредметний підхід дає можливість шкільному вчителю будь-якого предмета «піднятися» від предмета до формування такої особистості, а потім знову «повернутися» від сформованих рис особистості до більш глибокого розуміння свого предмета. Таким чином і створюється зв'язок між предметним та особистісним результатом.

ЛІТЕРАТУРА

1. Баур Р. С., Меркиш Н. Е. Из опыта билингвального обучения в Канаде и Германии. *Билингвальное обучение: Опыт, проблемы, перспективы*. Саратов, 2004. С. 26–36.

2. Галян С. В. Метапредметный подход в обучении школьников: Методические рекомендации для педагогов общеобразовательных школ / Авт.-сост. С. В. Галян–Сургут: РИО СурГПУ, 2014.

3. Громико Ю. В. Метапредметный подход в образовательной практике [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://cyberleninka.ru/article/n/metapredmetnyy-podhod-v-obrazovatelnoy-praktike/viewer>

4. Громико Ю. В. Мыследеятельностная педагогика (теоретико-практическое руководство по освоению высших образцов педагогических искусств). Минск: Технопринт, 2000. 217 с.

5. Зимняя И. А. Психология обучения иностранному языку в школе. М.: Просвещение, 1991. 222 с.

6. Калініна Л. В., Самойлюкевич І. В., Мартін А. Life is Never a Bowl of Cherries: a Crosscultural Reader: навчальний посібник з англ. мови для учнів старших класів шкіл з поглибленим вивченням англ. мови та профільного навчання. Харків: Світ дитинства, 2004. 224 с.

7. Методика навчання іноземних мов і культур: Теорія і практика: підручник для студ. Класичних, педагогічних і лінгвістичних університетів / За заг. ред. С. Ю. Ніколаєвої. К.: Ленвіт, 2013. 590 с.

8. Методика формування міжкультурної іншомовної комунікативної компетенції: курс лекцій: навч. метод. посібник для студ. мовних спец. осв.-кваліф. рівня «Магістр» / За заг. ред. С. Ю. Ніколаєвої. К.: Ленвіт, 2011. 344 с.

9. Ніколаєва С. В., Маркова О. І. Метапредметные компетенции как педагогическая проблема – электронный ж-л. *Современные проблемы науки и образования*. 2015. № 4. URL: <http://www.science-education.ru/ru/article/view?id=20437>

10. Семенова Ю. Л., Бухарова Г. Д. Межпредметная и метапредметная интеграция как один из способов совершенствования билингвальной коммуникативной компетентности учащихся. *Образование и наука*. 2012. № 7. С. 146–158.

11. Тюко В. В. Метапредметный подход в современном образовании: теоретико-методологические и психолого-педагогические основы. *Сборник материалов международн. научно-практич. конференции*, 27 октября, 2015. Могилев, 2015. С. 22–24.

12. Хуторський А. В. Метапредметный подход в обучении: научно-методическое пособие. М.: «Эйдос», 2012. 73 с.

13. Connolly C. Sociocultural Awareness in ELT. [Электронный ресурс]. – Режим доступа: https://elta.org.rs/kio/nl/11-2013/serbia-elta-newsletter-2013-november-borrowed_from_Connolly.pdf
14. Harmer J. The Practice of English Language Teaching. Pearson Longman, 2007. 241 p.
15. Marsh D. Content and Language Integrated Learning: The European Dimension – Actions, Trends and Foresight Potential. Oxford University Press, 2002. 204 p.
16. Nuttall Ch. Teaching Reading Skills in a Foreign Language. Macmillan Books for Teachers, 2005. 164 p.